

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	V
1. Kto	V
2. Jak	VIII
3. Co	X
4. Z kim, przeciw komu	XXII
Nota wydawnicza	XXXV

WYJAŚNIENIE RACJI DZIEŁ BOŻYCH

List dedykacyjny	3
Traktat pierwszy: Bóg stworzył wszystko dobrze i nie stworzył niczego złego jako takiego ani źle, choć wiele jest rzeczy złych	5
Rozdział 1: Dowód tego, że Bóg stworzył wszystko dobrze, wsparty na Piśmie i wierze	5
Rozdział 2: Dlaczego ludzie nie zgadzają się, że Bóg uczynił wszystko dobrze, choć tak przesłanka, jak wnioskowanie dowodzące tego są tak oczywiste	8
Rozdział 3: O zepsuciu afektu, z czego bierze się odraza do dzieł Bożych, i nauka przeciw niemu	10
Rozdział 4: O zaćmieniu intelektu, z czego wynika odraza do dzieł Bożych, i nauka przeciw niemu	11

Rozdział 5: Ze zła i ułomności rzeczy nie wynika, że Bóg uczynił je nie dobrze, i w czym należy szukać dobra lub dobroci sposobu uczynienia	12
Rozdział 6: Bóg nie mógł uczynić rzeczy z istoty wolnych od ułomności	14
Rozdział 7: Argument z bezgrzeszności aniołów i jego odparcie	15
Rozdział 8: Nie sprzeciwia się temu, że dzieła Boże zostały uczynione dobrze, to, że Bóg pozwala, by to, co uczynił, ginęło	16
Rozdział 9: Z powyższego nie wynika, że Bóg chce lub zgadza się, by rzeczy ginęły, choć mógłby je zachować, gdyby chciał	17
Rozdział 10: Choć rozważania powyższe są prawdziwe, jeżeli mówimy o czynieniu w sensie ścisłym, to jednak nie usuwają trudności, jeżeli rozumiemy ‘czynić’ w sposób potoczny, który się zakłada; i wówczas rodzi się pytanie, w jaki sposób dobre jest dopuszczanie zła	19
Rozdział 11: Jakich dowodów należy oczekiwać, a jakich nie w tej kwestii	21
Rozdział 12: Wątpliwości co do dzieł i tych rzeczy, które wydają się gorzej uczynione i w przypadku których nie było żadnego powodu, żeby tak się dokonały	23
Traktat drugi: O przyczynie przyzwolenia na zło	26
Rozdział 1: Dowód, że przyzwolenie na grzech nie jest nierozumne, przez ukazanie trudności	26
Rozdział 2: Jaka jest przyczyna stworzenia dóbr, z której jasna staje się przyczyna przyzwolenia na zło, oraz pewien argument, który okaże się niewystarczający	27
Rozdział 3: Dowody z Pisma, że stworzenia są dobre	28

Rozdział 4: Dobroć Boga co do niektórych atrybutów jest lepiej widoczna w przyzwalaniu na zło, niż kiedy ukazuje się tylko przez stworzenie dóbr	30
Rozdział 5: Dobroć Boża nie objawiłaby się co do pewnych atrybutów, gdyby nie było przyzwolenia na zło	34
Rozdział 6: Szczególny rodzaj Bożej dobroci ukazuje się w udzielaniu dóbr złym	35
Rozdział 7: Liczne użyteczne nam rzeczy byłyby mniej albo wcale użyteczne, gdyby nie było przyzwolenia na zła, oraz trudność przeciw temu i jej odparcie	36
Rozdział 8: Byłoby nam brak wielu rzeczy użytecznych i korzyści, gdyby nie było przyzwolenia na zło	38
Rozdział 9: Nic nie przeszkadza to, że zła służą dobru przypadłościowo i inaczej niż dobra	44
Rozdział 10: W jaki sposób źli, choć bezczeszczą Boga i bluźnią Mu, są na chwałę Bożą i że Jego dobroć ukazuje się przez ich złość	46
Rozdział 11: Nie dlatego należy radować się ze zła, że w taki sposób wyprowadza się z niego dobra, oraz w jaki sposób przyzwolenie na zło jest dobre i jak można się z niego cieszyć	48
Rozdział 12: Nie jest przeciw temu, co zostało powiedziane, ale raczej za tym, że wszelkie pożytki, które wywodzi się ze zła, można by mieć bez niego	49
Rozdział 13: Nie należy pytać, dlaczego Bóg nie uczynił rzeczy lepszych od tych, które uczynił, albo lepiej, czyli w lepszy sposób	50
Rozdział 14: Dlaczego było rozumne, by Bóg nie wlewał nam łaski, cnoty i wiedzy ani całkowicie, ani zawsze bezpośrednio przez się, lecz byśmy je nabywali i pomnażali, ćwicząc się pośród stworzeń	52

Rozdział 15: Z jakiego powodu Bóg pozwolił tak szybko upaść i zginąć pierwszym i najszlachetniejszym stworzeniom	55
Rozdział 16: Z jakiego powodu człowiek nie powinien dociekać, dlaczego Bóg przyzwolił na tak wiele zła i tak wielkie zła, i w konsekwencji nie powinien tego osądzać .	57
Rozdział 17: Z jakiego powodu Bóg przyzwolił na więcej złych, niż stworzył dobrych	59
Rozdział 18: Powód przyzwolenia na więcej złych niż dobrych, nie jest mniejszy ani mniej dobry, niż złe są zła, na które przyzwolił; a gdyby nawet tak było, to i tak rozumowania byłyby dobre	62
 Traktat trzeci: Czy sprawiedliwie i na jakiej podstawie Bóg czyni złym zarzut z grzechów	 65
 Rozdział 1: Kto wie lub powinien wiedzieć, że jest do czegoś zobowiązany, a nie wypełnia tego, co powinien i może, temu sprawiedliwie zarzuca się niewypełnienie	 65
Rozdział 2: Nie usprawiedliwia z niewypełnienia nawet nieprzewycięzalna niewiedza co do zakresu możliwości bądź powinności	66
Rozdział 3: Ani zewnętrzny skutek, ani wewnętrzny afekt w stosunku do spraw Bożych nie musi być zmysłowo większy, niż niekiedy bywa wobec innych spraw, i w jaki sposób ma być większy	67
Rozdział 4: Na jakiej podstawie Bóg wymaga od człowieka woli, której nie daje ani nie chce mu dać, a której człowiek bez daru od Boga mieć nie może	69
Rozdział 5: Z tego, że każdy człowiek, niezależnie od tego, czy mało, czy dużo otrzymał od Boga,	

zgodnie z tym jest zobowiązany do odpłaty, wynika, że ponieważ nikt albo rzadko kto płaci za przyjęte dobra, każdemu Bóg może sprawiedliwie czynić zarzuty oraz wymierzać kary, i, skutkiem tego, że wszystko zależy od Bożego miłosierdzia	71
Rozdział 6: Nie każdy czyni równie dobrze i takie same dobra jak inny, nawet jeżeli ma taką samą łaskę	75
Traktat czwarty: O przyczynie wymierzania kar	76
Rozdział 1: Powody karania złych w ogólności	76
Rozdział 2: Dlaczego nie wystarczą kary istotowe, nieodłączne od grzechów	79
Rozdział 3: Dlaczego należy wymierzać nie tylko kary wewnętrzne, ale także zewnętrzne	80
Rozdział 4: Groźba i wymierzanie wiecznych kar były rozumne i w jakiś sposób konieczne	81
Rozdział 5: Dlaczego za doczesną winę wymierza się wieczną karę i jak kara porządkuje grzech	82
Rozdział 6: Bóg uczynił miłościwie i zamierzył dobro, dając tym, o których wiedział, że będą potępieni, tak szlachetną naturę i władze, bez których nie zostaliby potępieni, oraz po co zostali stworzeni i to, że nie jest im gorzej niż lepiej	83
Rozdział 7: Każdy, kto woli nie być niż być w niedoli, wybiera rozumnie, jeżeli bycie w niedoli dotyczy zniewagi Boga, ale nierozumnie, jeżeli ma na względzie własną niedolę	86
Rozdział 8: Choć grzechu należy nieskończenie unikać, to jednak bycie w grzechu i sam grzech są skończenie złe, a przyzwolenie nań nie jest złe	87
Rozdział 9: Skąd bierze się nieskończone unikanie grzechu, który jest skończenie zły	89

Rozdział 10: Ani grzech, ani kara potępienia, ani zmysłowa, ani wszystkie one razem wzięte nie są gorsze dla potępionego niż nieistnienie	91
Rozdział 11: Jest czymś strasznym potępić szlachetne stworzenie, i Bóg, gdy karze, nie postępuje z karanym miłościwie, mimo to nic w tym dziwnego, jeżeli rozważy się inne działania Boga i świata	93
Traktat piaty: O przyczynie wyboru i skazania na potępienie stworzeń rozumnych	96
Rozdział 1: Rozumne było i odpowiednie do celu, dla którego rzeczy zostały stworzone, wybrać jednego, a drugiego nie, choć nie ma ani nie było większego powodu wyboru jednego niż drugiego	96
Rozdział 2: Choć jest trudne, to jednak jest pożyteczne rozprawiać o tej materii, i dziwne jest, że ludzie tak usilnie spierają się o Boże skazanie na potępienie	100
Rozdział 3: Dlaczego skazanie na potępienie właściwie pojęte nie jest przyczyną potępienia złych, choć wybór jest przyczyną zbawienia dobrych	102
Rozdział 4: W jaki sposób skazanie na potępienie wzięte nie tylko jako brak jest przyczyną potępienia, a mimo to ci, którzy mają być potępieni, nie mogą rozumnie się z nim spierać	104
Rozdział 5: Nawet jeżeli skazanie na potępienie nie jest przyczyną potępienia, to jednak wydaje się dostateczną podstawą do sporu o nie, ponieważ jest poprzednikiem, przy którego założeniu następuje potępienie; i że dobrze byłoby znaleźć drogę uniknięcia niebezpieczeństw kryjących się w tej materii, ponieważ jest bardzo często roztrząsana	106

Rozdział 6: Co do niczego innego nie należy wieść sporu o skazanie na potępienie z tego względu, że jest poprzednikiem, z którego założenia wynika potępienie	108
Rozdział 7: Wyjaśnienie wagi argumentów przedstawionych w rozdziale piątym i ocena ich związku z głównym tematem	111
Rozdział 8: Zrządzenie Boże, że dobrzy mają się obawiać potępienia, a źli mieć nadzieję na zbawienie, mimo że przez nie czasem pierwsi opieszalej będą czynić dobro, a drudzy łatwiej grzeszyć, jest rozumne i dobre	114
Rozdział 9: Wyznaczenie zdarzeń przyszłych w umyśle Bożym nie napędza człowieka wątpieniem ani nie odwodzi od dobra	116
Traktat szósty: Przyczyna stworzenia rzeczy, które wydają się skłaniać do grzechu	119
Rozdział 1: Dobrze i rozumnie było stworzyć rzeczy, mimo że stanowią dla ludzi sposobność i pobudkę do grzechu	119
Rozdział 2: Powód mocy i subtelności demonów	120
Rozdział 3: Dlaczego rzeczy cielesne zostały uczynione tak przyjemnymi	121
Rozdział 4: Powód uroku i powabu pięknych kobiet	123
Rozdział 5: Dlaczego i w jaki sposób ludzi cechuje kruchość	125
Rozdział 6: Dlaczego tak szlachetne stworzenie, mianowicie dusza, zostało zjednoczone z marną gliną ciała	126
Rozdział 7: Dlaczego dusza i ciało są połączone z taką niezgodą i sprzecznością	128

Traktat siódmy, zawierający jeden rozdział:

    O racji odnowy człowieka 131

Bibliografia 133

Indeks biblijny 135

Indeks osób i dzieł anonimowych 138